

Jn; 3:1-10.

Két hete a nagy hal gyomrában hagytuk magára Jónást, bár azért sejtettük, hogy nem fog véglegesen ott maradni. S ebben a gyomorban, ebben a mélységben izgalmas dolgok történnek. Jónásban feléled a spiritualitás. Jónás, nem imádkozott, mikor a küldetést kapta, hanem vita nélkül szabotálta el Isten akaratát, mert nem tetszett neki a küldetés. Félt ugyanis a megszólítandó emberektől, és nem is szerette őket. De Istent is elég furcsán szerethette, hisz nem állt vele szóba, nem vitte elé félelmeit, hanem minden vita nélkül választotta az engedetlenség útját.

Ennek a történetnek is meg van a párhuzama az ApCselben. Egy Anániás nevű férfi küldetést kap az Úrtól. „Menj az egyenes utcába, Júdás házába, egy Saul nevű férfihoz, akit Tarzuszinak neveznek.” – és Anániásnak nincs semmi kedve, mert fél. De van Isten és ember iránti szeretete, és Isten iránti bizalma, s ezért beszélgetni kezd Istennel. Elmondja a félelmeit, és ellenvetéseit. Ugyanígy tett Mózes is a csipkebokornál. S a vége az ezeknek a beszélgetéseknek, hogy a lélek engedelmesen belesimul Isten akaratába, és csodálatos dolgok történnek. Mózes igehirdetése nyomán létrejön Isten őszövétségi népe, Isten ígéreteinek hordozója, a megváltás és Újszövetség reménységének bölcsője. Anániás igehirdetése nyomán pedig megszületik Saulból Pál, aki Isten újszövetségi népének létrejöttéért, növekedéséért fáradozott sokat. Isten „kezeik munkáját maradandóvá tette”, az általuk végzett szolgálatnak mind a mai napig jelentős hatása van.

Jónás esete azonban más. Ő nem vitatkozik az Úrral, csak egyszerűen a maga útját akarja járni, mert az Úr útja félelmetesnek tűnik. S aztán, mikor az engedetlenség útja is félelmetesnek bizonyul, és háborog Jónás körül a tenger, még mindig nem imádkozik Jónás. Csak végül, mikor a legnagyobb mélységben van. Mikor felfogja, hogy a fulladásos gyors halálba se sikerült belemenekülnie, hanem többnapos agónia vár rá egy hal bűzös gyomrában, akkor éled fel Jónásban a spiritualitás, és imádkozni kezd. Igaz, nagyon furcsa ez az ima. Olyan pökhendi, mintha legalábbis Jónás valami nagy jót tett volna előzőleg. „Amit megfogadtam, teljesítettem” – mondja Jónás, de nemigen tudhatjuk, hogy pontosan mire is gondolt. Mindegy, most nem ragadunk le Jónás imájának tartalmánál. Most csak az legyen a fontos, hogy valamilyen spiritualitást végre felmutat Jónás, s ezután jöhet a szabadulás.

Azért beszélek erről, mert bennem bujkál az az érzés, hogy a mi kis református egyházunkon is sokat lendítene, ha erősödne, felélénkülne benne a lelkiség. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy mi ne imádkoznánk. Csak azt, hogy – ahogy én látom – nagy szükség lenne a gyülekezetekben több spiritualításra. Több közösségi imaalkalomra. Több dicsőítésre. Több elcsendesedett csoport-hétvégére. Több személyes lelki vezetésre. Mindebből sokkal többre. Mert Jónás könyvéből úgy tűnik, hogy Jónás életének mélységében a spiritualitás éledésén át érkezik meg a szabadítás is. És Jónás már-már belesimul Isten akaratába, de legalábbis a második küldésre elmegy Ninivébe, hogy misszióját teljesítse.

Valahogy azonban mégis más lesz ez a missziói út egész stílusában is és eredményében is, mint amit mondjuk Páltól megszoktunk. Jónást, kicsit felületesebben nézve szoktuk sikeres prófétának nevezni. Hisz siker, hogy nem akarták megölni, sőt e gonosz város hallgatott szavára, bűnbánatot gyakorolt, és böjttel kiáltott az Úrhoz. Jónás tehát ért el tagadhatatlan eredményeket. Én mégis missziói kudarcnak látom küldetését.

Pál apostol amerre járt, gyülekezetek maradtak utána. Évekkel később meglátogathatta e gyülekezeteket, leveleket írt e növekvő közösségeknek, s e gyülekezetek közül több a mai napig is él. Pálról pedig e helyeken (nem mintha ez lenne a misszió célja) az Isten dicsőségére épített templomokat, katedrálisokat neveztek el. A Jónás után létrejött ninivei gyülekezetéről azonban semmit se tudunk. Semmi nem utal rá, hogy ilyen létezett volna. A régészek nem találtak Ninive ásatásainál különleges hal alakú katedrálisot, mely a szent Jónás nevet viselte volna. Ninive negyvennapos böjtot gyakorolt, és élete a földön meghosszabbodott, de semmit nem tudunk arról, hogy közülük bárki is az örökélet útjára rátalált volna. Jónás misszióját én visszásnak és eredménytelennek, legalábbis kisigényűnek látom. Járjuk körül e missziói kudarcnak az okait!

Az első okot én Jónás lelkületében látom. Nem megfelelő lelkülettel ment ez az egész misszió. Pál missziójának alaplelkülete volt a Krisztus iránti szorongató szeretet. Jónást ilyesmi nem szorongatta. Az ő vallásossága félelmetmotivált volt. Nem akar még egy hajótörést, hát elmegy a niniveiekhez. Nem azért, mert hű de szeretné ott Istent dicsőíteni, csupán egyszerűen fél attól, hogy mi történik, ha ismét nemet mond az Istennek. Ugyanakkor a niniveiek iránti féltő szeretet se motiválja Jónást. Érzésvilágára inkább a sértettség jellemző. Gonoszak ezek a niniveiek úgy, ahogy vannak. Jónás látását az a sok sérelem határozza meg, amit a könyv keletkezésekor már Izrael elszenvedett a niniveiektől. Valós, fájdalmas, jogos sérelmek ezek. Teljesen érthetőek, s mondhatnánk, az vesse Jónásra az első követ, aki maga nem haragudna, ha ilyen háborús sérelmeket kellett volna elszenvednie. Jónás indulatával tehát nem az a baj, hogy indokolatlan, hisz nem az, hanem az a baj, hogy ezzel az érzésvilaggal nem lehet missziót végezni. Mert nekünk nem a saját sötét érzéseinket kell vinnünk a misszióban az emberekhez, hanem Isten szeretetét. Mert Ninive gonoszsága csakugyan az égre kiált, de Isten mégsem sértődött meg. Isten mégis könyörölni akar Ninivén. Isten könyörölni akar a bűnös emberen. Isten mégis szereti a Ninivében élőket. A misszionáriusnak pedig ezzel az isteni szeretettel azonosulva kéne az emberek közé lépnie. – De Jónás nem ezzel lép.

S ez nagyon komoly kérdéseket vet fel a mi református missziókkal kapcsolatban is. Mi, református, hitünket gyakorló emberek milyen indulattal lépünk a még nem keresztyén emberek elé. Bennünk a sértettség vagy a szeretet dominált akár az utolsó húsz év missziói tevékenységében. Bizony sok példát láttam arra, hogy a sértettség. Különösen is a rendszerváltoztatás utáni – sok szempontból elvesztegetett – évtizedben. Bizony sok atyafi volt, aki egyáltalán nem azt várta, hogy a régi párttitkárokkal teljen meg a templom első padja, hanem jónási lelkülettel azt szerette volna, hogy legyenek jól megbüntetve, akik korábban nem jöttek a templomba. S mikor nem lettek jól megbüntetve, sokan ugyanolyan csalódottak voltak, mint Jónás, aki „méltán” haragszik Istenre irgalma miatt mindhalálig. De ezzel a lelkülettel nem lehetett eredményes missziót végezni nem csak Jónásnak, hanem a nekünk sem. Mert a misszió lelki alapállása nem lehet más, mint a megbocsátani és életet menteni akaró szeretet.

Jónás missziói kudarcának második okát a nem megfelelő üzenetben kereshetjük. Egyszerűen Jónás igehirdetésének a tartalma borítékolja azt, hogy ebből ne süljön ki valami nagyszerű eredmény. Isten két helyen adja parancsba Jónásnak, hogy hirdesse az igét, de egyszer sem olvashatjuk konkrétan, hogy pontosan milyen üzenetet kellett volna Jónásnak átadnia. Ez teljesen egybecseng azzal, ahogy általában egy igehirdetés ihletése történik. Istentől kapjuk a parancsot: Hirdesd az igét alkalmas és alkalmatlan időben! De abban, hogy hogyan hirdetjük, és melyik vasárnap konkrétan mit mondjunk, meglehetősen nagy szabadságot hagy nekünk az Isten. Nyilván könyörgünk is eleget, hogy sikerüljön úgy egy lelki hullámhosszra kerülni vele, hogy a végén az emberi beszédből Isten igéjének hirdetése legyen. – Jónásról nem olvassuk, hogy ő ilyesmért sokat könyörgött volna. Neki kész receptje van, egyetlen mondanivalója: Még negyven nap, és elpusztul a város! – Nehéz persze más igehirdetését megítélni, s nem is szokásom az igehirdetőkben munkáló lelkek után kutakodni, de itt azért felébred bennem a gyanú, hogy ezt az igehirdetést inkább Jónás vágyálma, mintsem a Szentlélekisten ihlette. Annál is inkább gyanítom ezt, mert végül is nem teljesült be ez a prófécia. Jónás tehát – a mózesi mérce alapján (Deut; 18:22.) – megbukott. Lehet, hogy Isten üzenetét adta tovább, csak lefelejtette az elejéről, hogy „Ha nem tér meg a város, akkor”. Jónás csak azt adta tovább az üzenetből, ami neki is tetszett: elpusztul a város. Mert Jónás ítélkezni szeretett. Ítélni a gonosz világ felett. Ez volt az ő világa, s alig várta, hogy kéjesen végignézhesse majd a pusztulást. Ezért nem azt hirdette, mait egyébként nagyon jól tudott (4. rész 2. vers): kegyelmes és irgalmas az Isten, türelme hosszú és szeretete nagy. Hát ennek részletezésére Jónás nem sok szót fecsért Ninivében. S ez volt a baj. Mert félelmet gerjesztő, büntudat felpiszkáló, bűn és büntetés centrikus igehirdetésekkal lehet átmeneti eredményeket elérni. Ninive megijedt, és néhány napig böjtöl. De a való missziói sikerekhez a valódi Istent kell hirdetni. S ebben benne van az, hogy a bűn miatt elpusztulhat a város, de benne van az is, hogy a bűn miatt haragvó, szent Isten a mi kegyelmes mennyei Atyánk, aki szeret, s alig várja, hogy megbánjátok bűneiteket, mert irgalma már rég készen áll, hogy nektek megbocsásson.

Nekünk, reformátusoknak is el kell gondolkodnunk, hogy mit hirdetünk. Akár a szószékről, akár családban, akár a szomszédvaló beszélgetésben is. Olyan butaságokat, hogy Isten nem mindenkit szeret, mert – ahogy Jónás se szeretet mindenkit, mi se, és – azt szeretnénk, hogy akit mi nem szeretünk, azt az Isten se szeresse. Ilyenre is létezik példa. De akár otthonainkban vagy környezetünkben mit hirdetünk nem csak szavunkkal, hanem viselkedésünkkel is. Azt látják rajtunk az emberek, hogy a mi Istenünk méltán haragszik mindhalálig, vagy azt, hogy szeret és megbocsát az Isten. Azt az Istent hirdetjük, akinek van jó törvénye, s van a bűnt elítélő szava, s aki megmondja, hogy a bűn a pusztulásba vezet, de akinek a végső kijelentése mégis Jézus, az önfeláldozó szeretet, aki a kereszten szenved azért, hogy a benne hívőnek örökélete lehessen? Kit hirdetünk? Bűnt, törvényt, morált, pusztulást, vagy az evangéliumot, a szerető és megváltó Istent? Életünk, szavaink, igehirdetésünk minél hitelesebben szól az Istenről, annál inkább bízhatunk a missziói sikerekben.

S végül Jónás kudarcának a harmadik oka a lelki fejlődésre való képtelensége. Ő a könyv végén pont úgy utálja Ninivét, mint az elején. S ha ez nem változik, ő végig alkalmatlan igehirdető marad. De ezt már a negyedik rész fejt ki részletesebben. Most ezért ezzel mi nem is foglalkozunk sokat, csupán azt gondoljuk végig, hogy bennünk mennyi a nyitottság arra, hogy Isten a szeretetre formálja szívünket azok iránt, akiket ő általunk akar megszólítani. Azok iránt, akik a környezetünkben, de Isten nélkül élnek? Azért fontos kérdés ez, mert csak akkor tudunk megszólítani többeket, mint eddig, ha észrevesszük akár szeretetbeli, akár más fajta hiányosságainkat, s készek vagyunk engedni, hogy Isten formáljon Krisztus képére, s tegyen alkalmassá a szolgálatra. Ámen

1. Vizsgáljátok meg a prédikációban említett Anániás viselkedését az ApCsel; 9: 10-19. alapján, és vessétek össze Jónás viselkedésével!
2. Keressétek ki, hogy mit mond Mózes ötödik könyve (Deut) 18:15-22. igerészen a próféták valódiságáról!
3. Hogyan változik Jónás viselkedése, s hogyan változik Jónás jelleme?
 - a) Jónásnak nem sok személyes igénye volt spiritualitásra. Te a lelkiségnek mely részeit igényled? Melyekből szeretnél többet? (Közösségi imaalkalmak, közös énekes dicsőítés, elcsendesedett csoport-hétvégék, személyes lelki vezetés.) – Akár össze is írhatjátok, és jelezhetitek a lelkészek felé, ha vannak igények!!!
 - b) Tapasztaltad, hogy a mélységben az imádság a felfelé vezető első lépés? Ha igen, mesélj! Mélységben vagy magasságban intenzívebb az imaéleted?
 - c) Csak afelé tudsz szolgálni, akit szeretsz (vagy legalább kész vagy szeretni). A szeretethiány, az ellenszenv, az ítélkezési hajlam nehezíti valahol a hit továbbadását?
 - d) Ítéletet szeretnél jobban a világra vagy kegyelmet? Volt olyan, hogy kifejezetten zavart valakinek a megtérése, mert olyan bűneiről tudsz (vagy csak olyan ellenszenves), hogy inkább Isten ítéletét szeretted volna rajta látni, s nem azt, hogy kegyelmet nyer?
 - e) Vannak olyan emberek, akiket nem régebben kedveltél, de mert Isten családjába tértek, ezért elfogadtad, esetleg megszeretted őket? Kész vagy rá, hogy más – egyelőre még ellenszenves – embereket is testvéreidnek fogadj el Isten kedvéért?